

Bécsi klasszicizmus 1750 - 1827

A kor jelzője – klasszikus – arra utal, hogy a zeneművekben a formák harmonikusabb arányai érvényesülnek. Egyszerűség és összetettség, mint az ókori görög klasszikus épületeken, természetesség, emberiesség és emberközpontúság, mint az ókori görög szobrokon és mély igazságvágy, felemelő hatás, mint az ókori görög drámákban.

A bécsi klasszicizmus dallamközpontúsága szemben áll a barokk polifóniával, a dallam egyszerűen szólal meg. A nyugati zene súlypontja keletre tolódik át, Bécs végzi a nagy betakarítás, számadás munkáját a maga klasszikus művészeivel. Kik ők voltaképpen? Honnan jöttek? Igazán bécsi születésű nem is igen akad közöttük. **Joseph Haydn** egy alsó-ausztriai kádármester fia. **Wolfgang Amadeus Mozart** egy Salzburgban megtelepedett bajor család sarja. **Ludwig van Beethoven** a Rajna mellől költözött a Duna mellé. **S** meg kell még említenünk a korszak első évtizedeiben élő és alkotó **Cristoph Willibald Gluckot**, aki egy pfalzi erdész fiaként született és a közöttük egyedül bécsi születésű **Franz Schubertet**, akiről a XIX. század nagy zeneszerzői között emlékezünk majd bővebben.

A bécsi klasszicizmus formai sajátosságai.

A p e r i ó d u s - a bécsi klasszikus zene legkisebb formai egysége – két, nagyjából egyforma hosszú és szorosan összetartozó részből álló alapvető zenei forma. A klasszikus periódus alaptípusa 8 ütemes: 4 ütem előtag + 4 ütem utótag .

E g y t a g ú f o r m a

Az egy periódusból álló forma elnevezése.

D a l f o r m a (régebben használatos meghatározás, érdekessége, hogy ritkábban fordul elő a dalirodalomban, mint a hangszeres zenében),

a/ Kéttagú forma **A B**

b/ Háromtagú forma **A B A** (visszatérő forma)

c/ Triós forma **AB – CD** (trió) – **AB**

R o n d ó f o r m a A B A C A

A bécsi klasszicizmus időszakában a kor egyik uralkodó zenei műformája.

Amikor a bécsi mesterek zenéjét vizsgáljuk, lépten-nyomon a szonáta kifejezéssel találkozunk. A „szonáta” fogalma kétféle értelmezésben használatos.

1. A „szonátaforma” egyetlen tétel szerkezeti rendjét határozza meg.
2. A „szonáta” zongorára, vagy kamaraegyüttesekre írt többrészes darabok műfaji megjelölése, amelyeknek egyik (legtöbbször első) tétele szonátaforma.

S z o n á t a f o r m a

A klasszikus szonátaforma, az 1600-es évek végén a mannheimi mesterek „műhelyében” alakult ki és lett a három nagy bécsi mester által a klasszikus zene legnagyobb, legmagasabbrendű formái alakzata. A klasszikus szonátaforma általában háromtagú

Expozíció – a/ 1. téma – *főtéma*

b/ 2. téma – *melléktéma*

c/ 3. téma – *zárótéma (témák) bemutatása*
felvonultatása

Kidolgozás – Az eddig bemutatott, vagy újabb témák bemutatása,
boncolgatása

Re-expzíció/Repríz — A témák visszatérése

A bécsi klasszicizmus szonátaformában építkező főbb műfajai.

S z o n á t a. A klasszikus szonáta legtöbbször 4 tételben építkező zenei műforma. Tételeinek szokásos sorrendje: I. (gyors tétel) szonátaforma, II. (lassú tétel) variációs, illetve két, vagy háromrészes forma, III. (tánc tétel) menuette IV. (gyors tétel) rondó, vagy szonátaforma.

A szonáta műfajának legnagyobb alkotói a zene történetében Joseph Haydn, különösen pedig Wolfgang Amadeus Mozart és Ludwig van Beethoven.

S z i m f ó n i a. A műfajt idéző leírásokban gyakran olvasható, hogy a szimfónia nem más, mint zenekarra írt szonáta. A klasszikus szimfónia valóban a szonáta négytétéles felépítését követi. I. (gyors) tétel szonátaforma, II. (lassú) tétel variáció, illetve két, vagy háromrészes forma, III. (tánc) tétel Menuette, vagy Beethovennél scherzo, IV. (gyors) tétel rondó, vagy szonátaforma.

A szimfónia a három nagy zeneszerző életművében.

Haydn hatalmas életművének középpontjában szimfóniái állnak. Összesen 104 szimfóniájáról tudunk, (bár egyes kutatók szerint ennél többet alkotott)

Mozart 8 éves korában írta első szimfóniáját. Életében (35 évet élt) több, mint 50 szimfóniát komponált (egyes kutatók szerint 41-t, mások szerint 47-t, a legelfogadottabb adat: több, mint ötvenet.) A szimfónia Mozart életében nem kapott olyan központi szerepet, mint Haydn munkásságában.

Beethoven életművében meghatározó jelentőségű a szimfónia. Bár Haydn száznál több és Mozart ötvennél több szimfóniájával szemben csak kilencet írt, ez a kilenc azonban csúcsa, betetőzője volt a klasszikus szimfónia művészetének.

V e r s e n y m ű. A klasszikus versenymű formája a szonátával egyidejűleg alakult ki. Szerkezete ugyanaz, mint a szimfóniáé, tehát legalább egy tételét a szonátaforma határozza meg. Tégeinek száma három: I. (gyors) tétel szonátaforma, II. (lassú) tétel variáció, illetve egytagú, vagy kéttagú forma, III. (gyors) tétel leggyakrabban rondóforma.

A klasszikus versenymű újdonságai közé tartozik, hogy a szonátaformájú I. tételben először a zenekar játsza el az expozíciót, és másodszorra ismétli meg a szólóhangszer. Másik újdonsága az egyes tételek végén megszólaló kadencia.

A v e r s e n y m ű a három bécsi klasszikus mester életművében.

Haydn 100-nál több szimfóniája mellett a versenyművek száma alig haladja meg a 10-et. Életének utolsó két évtizedében már csak 5 symphonie concertantét (szimfóni koncertantét) írt.

Mozart *z o n g o r a v e r s e n y e i*-ben újdonságot jelent az olasz opera hajlékony és kifejező dallamvilága, a hangszerek mozgalmas és csillogó virtuozitása. A *h e g e d ű v e r s e n y e k* egészen különleges helyet foglalnak el Mozart alkotásaiban. A valószínűleg itáliai tanulmányútjai során megismert műfaj újszerű feladatot jelentett számára és szárnyakat adott képzetének. 19 évesen ötöt írt egyetlen esztendőben (1775). A szonátaformájú I. tételt *terjedelmes zenekari tutti vezet be, hogy bemutassa a témákat, amelyeket a szólóhangszer virtuóz játékkal ír körül.* A II. lassú tétel *a költői szépséggel énekelt személyes hang megnyilatkozása.* A III. zárótétel során *a zeneszerző minden ifjú elevenségét és humorát szabadjára engedi.*

Mellettük megszólalnak Mozart *fafúvós hangszerekre* írt versenyei, *hárfa* versenyei, *két és három hangszerre* írt versenyművei.

Beethoven viszonylag kevés versenyművet hagyott ránk. **Zongora – verseny e i-ről** szólva meg kell állapítanunk, hogy nemcsak a társadalom fejlődése mutat új utakat. Megváltozott az előadóművész-zeneszező **Beethoven** hangszere, a zongora is. Megnőtt a hangereje, kiszélesedett a hangterjedelme, kifejezési skálája szinte határtalan, bármely hangszer hangszínét felidézheti rajta az ügyes játékos. *Mozarthoz hasonlóan Beethoven is saját maga számára komponálta zongoraversenyeit.*

Hegedű verseny. Mindössze egyetlen befejezett hegedűversenyét ismerjük Beethovennek, de D-dúr hegedűversenye mindmáig a hegedűirodalom legkiemelkedőbb alkotása.

Vonós négyes. A bécsi klasszicizmus legkiemelkedőbb, legfontosabb, legjeletosebb kamarazenei műfaja a négy vonóshangszeren – 2 hegedű, brácsa, cselló – megszólaló vonósnégyes volt. *A klasszikus vonósnégyes csodálatos vívmánya, hogy a négy hangszer egyenrangúan, egymással beszélgetve, egymásnak felelgetve szólal meg benne. Így hordozza magában a műfaj a bécsi klasszikus zene halhatatlan kamarazenei egységét.*

Haydn A vonósnégyes gazdag irodalmának alapjait, szerkezeti felépítését, tételrendjét, hangzásvilágát Haydn teremtette meg. Első kvartettjeit előbb írta, mint első szimfóniáját. Egyetlen műfaj sem fűződik olyan szorosán munkásságához, mint a vonósnégyes. A műfaj egész életén végig vonult kezdetektől a haláláig. 83 kvartettje maradt fenn.

Mozart 14 éves korában írta első vonósnégyesét. Abban az időben még nem ismerte Haydnt. 1770 és 74 között sajátította el a kvartett-írás művészetét. Bécs fejlett zenekultúrájának a vonósnégyes volt egyik kedvelt műfaja. Természetes, hogy Mozart alkotóműhelyében is megszülettek a „tökéletes” vonósnégyesek, amelyekről azt vallotta, hogy kedves barátjától Haydntől megtanulta „hogyan kell kvartetteket írni”. Kvartetteket, amelyekben a szólamoknak-hangszereknek soha nem álmódott szólisztikus varázsa ejt rabul bennünket. Amelyekben egy-egy hangszer valóságos önálló egyéniség. 1782-ben írt hat kvartettjét – hálás tanítványként – e szavakkal ajánlotta Haydnnak: „Az én kedves Haydn barátomnak! ... Íme itt hozom neked, Te Híres Ember, legkedvesebb Barátom, íme az én hat fiamat... Fogadd őket jóindulattal, légy Apjuk, Vezérük, Barátjuk... légy elnéző hibáikkal szemben” **Mozart Haydnnak ajánlott 6 vonósnégyese méltán tekinthető remekműnek.**

B e e t h o v e n érett muzsikusként , számos kamaramű komponálása után, 30 éves korában írja első vonósnégyesét. Ettől kezdve élete végéig hű marad a műfajhoz, amely művészi fejlődése kialakulásának tükrö, mindenkor alkotói célkitűzésének összefoglalása.

B e e t h o v e n érett muzsikusként , számos kamaramű komponálása után, 30 éves korában írja első vonósnégyesét. Ettől kezdve élete végéig hű marad a műfajhoz, amely művészi fejlődése kialakulásának tükrö, mindenkor alkotói célkitűzésének összefoglalása.

A bécsi klasszicizmus három nagy mestere

Joseph Haydn (1732-1809) A bécsi klasszikus stílus első nagy mestere, a szimfónia megteremtője a Bécstől északra fekvő Rohrauban született a falu bognármesterének fiaként. Gyermekkorában a bécsi Szent István székesegyház fiúkórusában énekelt, majd ifjú korában páratlan akaraterővel teremtette meg magának a továbbtanulás lehetőségét. Pályája kezdetén osztrák főutak szolgálatában állt, majd 29 éves korában Eszterházy Pál Antal herceg fogadta szolgálatába. Szolgálatának csaknem három évtizede Kismartonban és Eszterházában telt el a hercegi család zeneszerető, a gembák (térdhegedűk) családjába tartozó barytonon jól játszó Eszterházy Fényes Miklós herceg szolgálatában az udvari élet legfőbb zenei vezetője - udvari karmester, a zenekar irányítója, udvari zeneszerzőként nemcsak kamaradarabokat írt a herceg részére, hanem szimfóniákat és egyéb műveket is a muzsikuskok számára. Az Eszterházában működő operaszínpad és marionett-színház is az ő irányítása alá tartozott

---

Bár névlegesen továbbra is az Eszterházyak szolgálatában maradt, 1790 után Bécsbe költözött. Rövidesen meghívást kapott Angliába, Londonban rendezendő koncertekre és felkérték, hogy írjon ezekre 12 szimfóniát. Haydn két ízben is járt Londonban. Először 1791-92-ben, majd 1794-95-ben. A londoni koncertek után hátralévő éveit Bécsben töltötte, ahol vonósnégyeseket és két oratóriumot írt.

Életművének a szimfóniák mellett a vonósnégyesek álltak életének középpontjában, mellettük azonban jelentős más kamaraegyüttesekre írt műveinek száma is, többek között 21 zongoratriót, 66 vonóstriót 125 baryton triót komponált.

Wolfgang Amadeus Mozart (1756 – 1791) Minden idők egyik legnagyobb muzsikusa, legnagyobb zenei lángelméje 1756-ban január 27-én született Salzburgban és 1791-ben, december 5-én halt meg Bécsben.

Négyéves korában már kitűnően zongorázott és párhuzamosan megismerkedett a hegedűjátékkal is. Öt éves korában már komponált. Édesapja, Leopold Mozart, korának kiváló zenepedagógusa, már Wolfgang négyéves kora körül megkezdte fia zenére tanítását. Amint nyilvánvalóvá lett számára fia rendkívüli tehetsége, hosszú koncert utak egész sorát szervezte meg. Ausztrián kívül például Németországban, Olaszországban, Franciaországban, Angliában, amelyek során a csodagyerek a vendéglátó országok zenei és uralkodói központjaiba is eljutott. A zenetörténet a gyermek Mozart egész sor csodálatos szereplését jegyezte fel.

13 éves korában következett el híressé lett itáliai útja s ekkor már jelentős zeneköltői múlt állt mögötte. Életműve magában foglalja a század minden műfaját. Legkedvesebb művei talán *operái, zongoraversenyei, szimfóniái, a kamarazenében vonósnégyesei*. Ezeken felül igen sokat írt szóló zongorára, illetve egyéb kamarazenét, miséket, egyéb egyházi zenét, táncdarabot és kifogyhatatlanul sok divertimentót és egyéb szórakoztató zenét. Műveiből mindig a költészet tiszta derűje, a mély érzések férfias mérséklete, a drámai összeütközések hatalmas ereje, a színek, ritmusok, hangulatok gazdagsága sugárzik felénk.

Ludwig van Beethoven (1770 – 1827) Minden idők egyik legnagyobb zeneköltője, a zene fejedelmének is nevezik. Németországban, Bonn városában született és Ausztriában, Bécsben halt meg.

Bécsbe költözése után a zenekedvelő főúri körök szívesen fogadták, de már nem alkalmazottként. Míg Haydn teljes életében, Mozart fiatal éveiben főúri szolgálatban állt, Beethoven már szabad alkotóművész volt. Fellépésével a zeneművész-zeneszerző Beethoven társadalmi helyzetében is lényeges változás állt be. Ő volt az első kora zeneszerzői közül, aki műveivel a nagytömegekhez kívánt szólni.

Ünnepelt mesterként, közeli barátként fogadták mindenütt. Ünnepelték zenéjét, művészetét. Azt a zenét, azt az életművet, amely egy óriási értékeket létrehozó nagy korszak, a bécsi klasszicizmusnak elnevezett jó hetven esztendő zeneművészetének betetőzése volt és ugyanakkor előkészítője is egy következő nagy időszaknak, a romantikának.

Életművének, alkotásainak számbeli sokasága - 22 műfajba sorolva – hat oladalt tölt meg a zenei lexikonban, a legapróbb betűkkel felsorolva.

A klasszikus opera

A korszak virágzó műfaja. Míg a barokk kor operastílusa az opera seria (komoly opera) volt, a bécsi klasszicizmus idején az opera buffa (vígopera) vált jellemzővé. Ehhez illett leginkább a klasszikus zenei nyelv mozgékonyága, elevensége. A barokk egyoldalúságát – recitatívó és ária – felváltotta az új típusú opera pezsgése: az áriák mellett duettek, tercettek, kvartettek, kvintettek tették változatosabbá a műfaj hangzásvilágát. Az opera buffa cselekményét a félreértések, tévedések és gyakran a kényelmetlen helyzetbe hozott gazdagok kinevettetése képezte.

Christoph Willibald Gluck (Krisztof Willibald Gluck) (1714 – 1787) az opera nagy reformátora, a legmodernebb a régiek között. Százhat dalművről tudnak az opera történetírói, bár csak negyvenhétnek maradtak fenn a kottái. Nevét öt reformoperája őrzi az utókor számára, amelyek félúton állnak a barokk és a bécsi klasszicizmus között.

Dédelgetett álma volt a minden nemzethez szóló zene, amely megszünteti a az egyes nemzetek zenei nyelve közötti különbséget. Reformja nemcsak a zenére, hanem az előadásra is kiterjedt. A híres énekeseknek nem írt áriát, a híres táncosoknak nem engedélyezett külön táncbetétet, a kórustól is mozgást, játékot kívánt, nem tűrt eltérést előírásaival szemben. Sok ellenzőre talált a közönség és a művészek körében. Végül azonban meghódoltak. A tauruszi Ifigénia ellenfelei is kénytelenek voltak kijelenteni: „Egyetlen szép szám van benne s az maga a teljes mű.”

Amire vállalkozott, azt véghezvitte: szakított kora tisztán zenei fogantatású koncertoperáival, újra jogaiba helyezte a drámát. Ma is jól ismert darabjai: *A rászédett kádi – Orfeusz és Euridiké – Alkesztisz – Ifigenia Auliszban – Ifigenia a tauruszok földjén.*

Az opera a három nagy bécsi mester életművében.

Joseph Haydn 24 operája három évtizedet ölel fel. Ezek az *Eszterházy udvar számára írt „alkalmi” darabok – többnyire főúri esküvők, fogadások fényét emelték – röviddel bemutatásuk után a hercegi irattárba kerültek. Pedig, ha nem is mérhetőek a 104 szimfónia és a 83 vonósnégyes mesterének hangszeres művészetéhez, értékes és érdekes alkotások.* Kiemelkedik közülük a háromfelvonásos komédia, *A patikus*, az ugyancsak Goldoni szövegére írt vígopera, *A holdbéli világ*, ismerős az operabarátok körében az *Aki hűtlen pórul jár* és az *Armida* is.

Amikor Prága 1787-ben vígoperát kért tőle, Haydn ezt írta szerényen válaszlevelében: „Valamennyi operám nagyon is a mi előadó együttesünkhöz van kötve, másutt soha nem érnék el azt a hatást... túl sokat merésznék ezzel (a felkérés teljesítésével), hiszen a nagy Mozart mellé aligha lehet bárkit is állítani.”

Wolfgang Amadeus Mozart. Az opera történetének többi óriása –Verdi, Wagner, Puccini – tevékenységét szinte kizárólag a zenés színpadra korlátozta, Mozart a zeneirodalom minden ágát halhatatlan művekkel gazdagította és így alkotta meg örök értékű színpadi remekeit. A világ zenés színpadai olykor régebbi korok alkotásait is műsorra tűzik, hiszen Monteverditől Händelen át Gluckig Mozart előtt is jó néhány időtálló remekmű született. Az operaházak műsor-kincse mégis Mozarttal kezdődik.

Mozart a bécsi klasszicizmusban a műfaj összefoglaló és betetőző alkotóművésze. Operáiban egységes stílussá olvasztotta az opera bel canto (szép ének) stílusát, a polifónia szövevényes gondolatvilágát, a mannheimi zenekari stílus „modern” hangzáslehetőségeit, a „londoni Bach” (Johann Christian) hajlékony dallamformálását és a német „Singspiel” (daljáték) népdalszerű hangvételt.

Gluck állításával szemben: „A zene szolgálja a drámát”, Mozart kijelenti: „A szöveg legyen a zene engedelmes szolgáló leánya”. Gluck alakjai típusok, eszmék hordozói. Mozart alakjai hús-vér emberek, eleven egyéniségek, operáiban a sokszínű életet állítja színpadra, egységbe ötvözve a tragikus és komikus elemeket.

Tizenegy évesen már egész estét betöltő vígoperát komponált tizennégy évesen pedig megírta első opera seriáját. *Nagy operái, a műfaj felülmúlhatatlan értékű alkotásai életének utolsó tíz évében keletkeztek.*

Szöktetés a szerájból.

„Minden népnek megvan a maga operája. Miért kell ezt csak nekünk németeknek nélkülöznünk?” – kérdezi Mozart. Válaszol is a kérdésre, amikor huszonöt éves korában II. József császár kérésére megírja német nyelven énekelt Singspieljét (daljátékát), öt nagy operájának első remekét: Szöktetés a szerájból.

A keleti mese muzsikáját – amelynek szereplői hús-vér emberek – két alapvető tulajdonság jellemzi: a zene drámai eleme és az egymástól nagyon is különböző emberi jellemek tökéletes zenei ábrázolása.

Figaro házassága (Figaro lakodalma)

A négyfelvonásos opera szövegét Baumachais (Bómarse) vígjátéka nyomán Lorenzo da ponte írta. Bemutatójának napja: 1786. május 1. **Mozart új remeke magasabb stílust jelentett az opera buffa színpadán. Többet adott holmi zenés tréfánál.** A darab egyszerű figurái - a grófi ura fölé kerekedő inas-borbély Figaro és a szobalány Suzanne - hűsvér emberként az opera fő alakjaivá lettek. **Mozart** a szélsőséges érzelmeket, mint a féltékenység, a bosszúvágy, a groteszk komikum úgy ábrázolja, hogy az sohasem bántó. Szereti embereit, botlásaikkal együtt, de teljes határozottsággal ítélkezik az emberi és társadalmi viták felett.

A mű zenei építkezésének sajátossága, hogy nincs vezető tenor, vagy kiemelkedő basszus szerepe, az együttesek viszont műrecek. A darab tökéletes „ensemble-opera”, tizennégy szólóval tizennégy együttes szám áll szemben.

Don Juan

Az opera szövegekönyvírója, Lorenzo da Ponte, „dramma giocoso”-nak (dramma dzsokozó), vidám drámának nevezte művét. **Don Juan** (Don Huan), (olaszul Don Giovanni /Don Dzsovanni/), nagyhírű, de látszólag sikertelen lovag, mindig harcra, tette kész hódító. **Témáját a legkülönbözőbb nemzeiségű írók és műfajok dolgozták fel, de magasan kiemelkedik közülük a mozarti hős.** A mintakép valóban élt, kalandhajhászó, iszákos leányszöktető nemes volt. Da Ponte és Mozart is több változatban ismerte a történetet és részben innen ered a sokrétűen színes elemek egybefűzése.

A jellemábrázolást tekintve **Don Juan a legtökéletesebben megformált hős Mozart operáinak valamennyi szereplője közt.** Híres pezsgő áriájának jellegzetes ritmusa, sodró lendületű tempója hihetetlen életörömet, élvezetvágyat áraszt. Démoni zene kíséri a végkifejletben a kormányzó szobrának megjelenését, mikor bűnbánatra szólítja fel Don Juant, majd villámlás és mennydörgés közepette türténő eltűnését, amikor Don Juan nemet mond és a lángokban ő maga is eltűnik. **Amit nem tudnak elmondani a szöveg könyv igénytelen sorai, elmondja a mozarti muzsika.**

Varázsfuvola

Hatalmas előretörés az opera irodalmában. **Az egyetemes zenetörténet csúcsa.** Szakítva a Figaro házassága, a Don Juan, a Cosi fan tutte olasz irányával, **nyelvében is, stílusában is a Szöktetésben megkezdett utat követi. A Varázsfuvola a német daljáték betetőzése.** Zenetudósunk, Szabolcsi Bence így írt róla: „A gyermekeknek mesél, a felnőtteknek az élet bölcsességéről szól”. **Mozart remekműve valóban minden emberhez egyformán szól. Zenéjét egyszerűség, közérthetőség, formagazdagság, kifinomult lélekrajz, dallambőség jellemzi.**

Ludwig van Beethoven – (bár már ifjúkorában jól ismerte a színpadot, édesapja énekes volt, mestere, Neefee, daljáték komponista és opera-karmester, maga már Bécsbe érkezése előtt balettet komponált) - **egyetlen operát írt csupán. Operája, a Fidelio azonban a német operairodalom kimagasló, örök értékű alkotása.**

A mű az úgynevezett „szabadító opera” irányzatához tartozik, annak betetőzője. Alakjai: Pizarro, a kegyetlen zsarnok, Florestan a rabságban sínylődő igaz ember és Leonóra a hitvese, aki férfinak álcázva magát férfiruhát ölt, férfimunkát vállalva megmenti őt.

A zenés színpad első számú követelménye a jól énekelhető, hajlékony dallam-vonal. A Fideiot ez nem jellemzi. Mozart és sok más operakomponista ad példát arra, hogy mennyire fontos, hogy a zenekar szólamai támogassák az emberi hangot. Beethoven zenekarából ezt nem halljuk ki. Alapvető az opera műfajában, hogy az egyes számok a cselekmény hordozói legyenek. A Fideioban gyakran megszakad a történés folyamata, amint a prózát zene váltja fel.

Beethoven zenéje – amely minden művében hatalmas indulatokat, belső feszültségeket hord magában – beethoveni. A Fideioban sem tud más lenni. Drámai ereje áttöri a műfaji korlátokat. A mű kantátaszerűsége, szimfonikus ihletése arra mutat, hogy Beethovennek egyetlen szövegkönyv sem lett volna elég jó ahhoz, hogy szabadon szárnyaló fantáziáját a színpad törvényei közé szorítsa. Mégis zeneköltő és téma ritka egymásra találásának remeke ez az alkotás. Bizonyos, hogy a szabadságnak, a bátorságnak és a hitvesi hűségnek ez a zenés színpadi hőskölteménye fennmarad, míg operát játszanak a színházakban.

